

**RATKO ADAMOVIĆ
IZA BOGA**

Copyright © 2010 Ratko Adamović
Copyright © 2010 ovog izdanja, LAGUNA

*Gdje pjetlovi ne pjevaju
Gdje se ne zna za glas roga*

*I još huđe i još luđe
Iza uma iza boga*

Mak Dizdar

Da li sam ja stvarno idiot? Mora da jesam ako sam na osnovu onako krhke i nepouz dane priče odlučio da krenem na ovaj put.

Priče se sećam kao daleke seni koja je svojim zanosnim trakama i naborima plesala kroz jedva izgovorene reči dalekih rođaka, pre skoro četrdeset godina. Možda se te priče ni oni koji su je pričali više ne sećaju? Možda bi se začudili kada bi ih podsetio da sam sve čuo od njih. Kad se nečega ne sećaju, kada su nešto zaboravili, kada su nekada, ko zna kada, nešto ispričali a da i sami nisu baš sigurni u istinitost onoga što govore, ali im je tada bilo baš slatko da, eto, oni znaju nešto neobično, skoro mistično, pa kada ih na sve to podsetiš i tražiš da prisegnu da je tako, najčešće kažu kako si sve izmislio, a u sebi svakako kažu „šta mi je trebalo da ovome idiotu bilo šta pričam?“

Stvarno, samo idiot može, iznenada i bez ikakvih prove- ra, da, iz onakvog mira i sigurnosti, krene na ovaj put. I, da sve bude gore, nikome nisam jasno rekao kuda idem, koliko ću ostati i gde bi mogli da me traže ako se u dogledno vreme ne vratim. Oni koji bi odlučili da me traže, teško da

bi išta mogli otkriti na osnovu mojih nedavno postavljenih maglovitih pitanja o dalekoj postojbini mojih predaka, o tome ima li tamo ikoga od naših, ima li igde iko živ, i ako jeste, gde živi. Je li stara dedova kuća srušena? Kako se tačno do tamo stiže? Postoje li još mostovi koje maglovito pamtim, ili su izgrađeni neki veliki, moćni, na sasvim drugim mestima? Ili ih nigde više nema?

Samo sam rekao „idem“. Možda u svemu ovome ponajmanje ima moje odluke. Idiot – neidiot, bilo kako bilo, jedino znam da sam *morao* da krenem. I – ako. Ako zovu nepoznati duhovi, evo, odazivam se. Zašto? To još stvarno ne znam.

Da sve bude besmislenije, u krajeve u koje sam se zaputio, prvi put idem sam. Ne znam tačno ni kako se stiže do tamo, koja su skretanja, raskrsnice, gradovi i gde me, konačno, čeka granica. Treba li imati nešto posebno za tu granicu koja je tu tek odnedavna. Ne znam ni gde se može pristojno prenoćiti ako zatreba. Ne znam ništa o tome.

Svako bi drugi pre ovakvog puta otvorio mape i detaljno sve proverio. Ali, ja se u mape ne razumem. Jedino se dobro osećam među maglovitim mapama u mojoj glavi koje se izmiču svakoj overi. Kako da putujem propisanim, overenim, proverenim, naučno dokazanim i ucrtanim putanjama? To mogu da činim i u svojoj fotelji. Neko je već sve prošao, proverio, proputovao, ubeležio, pa čemu onda da to i ja činim? Ljudi koriste mape i putne karte. Idioti sednu u kola i – krenu. Sećanje, koje se prikrada, očaravajući je vodič. Nečija tiha, jedva izgovorena reč, može biti veliki znak i putokaz. Druga obala je stvarnija gledana preko tanušnog visećeg mosta, nego sa sredine nekakve betonske mostovske grdosije.

Izgleda da sam napravio veliku grešku u nedavnim razgovorima sa rođacima kada su mi sladili priču o čudnim i nikada dovoljno rastumačenim ostacima nekog ko zna kada događanog života, u starim i dalekim krajevima, kojima sam se uputio. Sav u svome svetu, na nedavnom skupu rođaka, naveo sam ih da ponovo pričaju stare priče. Ne shvatajući da bi tako nešto moglo da ih baš uvredi, pitao sam, ima li tamo nekakav prihvatljiv hotel, hotelčić, čist i uredan, gde bi čovek mogao da provede sedam, osam dana, bez većih neprijatnosti. Hotel?! – pitali su. Pa tamo je još uvek kuća tvojih dedova, ako se uopšte sećaš ko su ti bili dedovi, ako uopšte mariš za nekom porodičnom... Hotel?! Nesretni čoveče, nastavljali su povređeni. Tamo se ne ide u hotel. Tamo se ide kod svojih. Ne shvatajući do koje sam ih mere povredio, rekao sam kako ja ne znam baš nikoga „tamo“. Ne znam pouzdano ni kako se „tamo“ stiže. Nacrtaćemo ti, siktali su, a kada stigneš, sve će te prepoznati. Ako stari hrastov gaj pamti tvoje dedove, prepoznaće i tebe. I trava. Svaki putić će prepoznati ko si. Oni pamte ono što mi nikada nismo uspevali. Tamo još uvek putnike prvi ugleda šumski pan i onda preko svojih senki, vetra i vilinskog leta, javlja ko ide i kuda. Tamo vile još uvek raznose vesti i tiho navešćuju šta će se dogoditi, šta nekih dana treba, a šta ne treba činiti. Istine radi, sve manje, ali, to još uvek rade. Jer, svaki kilometar asfalta briše, pomera do nedohoda, po jedno vilinsko kolo. Ali, bogu hvala, ima tamo još našeg nevidljivog sveta na pretek.

Ništa od svega što su govorili nisam razumeo, a, zapravo, sada zbog svega što su rekli, krećem na put, a da i ne zam kuda ću. Ali, rekao sam „idem“, odjednom, bez ikakve najave. Sâm sam jer mi je žena već tri meseca kod dece u Kanadi. A i da je ovde, i da sam rekao idemo, ženo,

sedam-osam dana da istražujemo, samo bi podigla prst i, uz ono njeno šarmantno „momenat!“, pogledala raspored svojih obaveza i, ma kakve one bile, uvek, baš uvek bi rekla „ma, ko sve šiša, idemo pa neka se svet sruši“. Žena zmaj znala je da se spremi, da uđe u kola, da budemo već nekoliko sati na putu, a da ne zapita kuda smo se uputili. Da li preterujem? Pitanje je da li je i danas takva.

Dovršivši svoje čudesne priče iz dalekih planina, rođaci su me priupitali, a kuda bih ja to išao. Slegao sam ramenima. Nikakvo putovanje mi nije padalo na pamet. Rekli su da stara kuća dedova nije napuštena. Nije tvoj ulickani i mirisni hotel, ali je topli azil staraca i žena koji su vekovima tu ostavljali svoj dah, vitice, zareze, ukrase, priče, smeh i brigu, izrezbarene dostojanstvom. Sada je u velikoj staroj kući jedna dalja rođaka. Kada se pola njenih raspršilo po belom svetu, a pola se primirilo pod zemljom, pitala je, jer joj se nije mrdalo iz starog kraja, a ostala je bez ičega, bi li mogla da se skrasi pod krovom tvojih predaka. Eto ti sreće, ženska ruka u starom dolu vukova i gospodstva. Sama? – pitao sam, u čudu. Na moje pitanje stariji me pogledaše kao da sam nešto grozno opsovao. Kako može neko biti sam, rekoše, ako je u kući predaka? Kako neko može biti sam ako je ona stoletna šuma, gore, iza velike stare kuće, one kuće, one! Ona šuma!

I, evo nas usred nerealne scene. Više od kilometra ispred nenadnog putnika nije bilo nijednih kola, a ni kilometar, dva iza njega nije bilo baš nikoga. U kolima sedi sam čovek, omiljen i veoma cenjen u svome institutu, gospodin Andrija, ne znajući ni sam tačno kuda je pošao, poput kakve lude, otima se naglom talasu smeha koji mu, tako eksplozivan, nije bio svojstven.

Skoro da sam sleteo s puta od ovoga izbijenog čepa smeha, pomisli. Dok mi je grupa mojih rođaka pričala sve one priče,

nije sedela ili čučala uz tajanstvenu vatru pod liticom u kojoj žive stara božanstva, ili zagubljeni u nedohodnom lugu strašne šume. Ne. Sedeli su u svome stanu do koga se dolazi liftom, a do tog lifta se dolazi širokim, neljudski sklepanim novobeogradskim bulevarom, koga nesmireni seoski đilkoši u otrcanim televizijskim emisijama zovu „ulica koju volim“, po kojem drndaju tramvaji tenkovske nezgrapnosti i težine, autobusi i kola, delići pakovanja vizije ostvarenog života svakog provincijalca.

Poput idiota, zatečen opojnim pričama, gubio sam se u tim ispričanim daljinama, želeći neodoljivo da ih dotaknem, prohodam i da se potpuno srodim sa nestvarnim, ili jedinim stvarnim, ko zna.

Dok su pričali, nije im smetao uključen televizor na kome su se smenjivale šizofrene ili glupave, otužno lažne reklame, a pošto je naša draga domovina potpuno pokondirena tikva, pred svakim rođakom su stajala po dva mobilna telefona, to je sada neki novi dokaz ko zna čega, i obavezna flašica sa vodom. Kao što su nekada početni prihvatljivi statusni simboli bili štap, cilindar i rukavice, sada su to obavezna, uvek vidno stavljena pred sebe, dva mobilna telefona i flašica sa vodom. I pored sve skorojevičke komike, ono što me je povuklo na ovaj put, bila su njihova lica koja su, dok pripovedaju, izgledala daleka, prelivena senkama praiskonskog straha i skoro neljudske ozbiljnosti. Ličili su na preživle zaverenike pale iz minulih vekova na četvrti sprat betonske rugobe, koji kao svētu porodičnu tajnu pripovedaju, kako su u dalekim krajevima roditeljskih i dedovskih imanja, uz ljude obitavale vile i šumski panovi i da je čak u prastara vremena, tamo gde mi verujemo da su odvajkada šume i livade, bilo veliko more.

Ti se kao čudiš, ljutito bi se breicali na mene, a sam si pisao kako su u stara vremena, pre osamsto, devetsto godina, a to je skoro juče, dole u Boru i Majdanpeku, ali i drugim našim rudnicima, u vreme silnih careva i plemstva, rudu kopali vredni patuljci, a onda, a da niko ne zna tačno zašto, svi otišli gore, negde prema visokom severu. A ko ti je prvi to ispričao nego mi? A ko je nama ispričao – naši starci koji jedino, u svome ponosu i časnosti, nisu znali da lažu.

Ljutili su se na moju nevericu u priče koje mi sa čudesnom ozbiljnošću ponavljaju, a i ne sanjaju da je ono sa patuljcima-rudarima sušta istina. I gle čuda, smrtno bi se uvredili kada bi posumnjali da ne verujem u njihove priče, ali, kada bih im pokazao ozbiljne dokaze da je sve što govore tačno, osećali bi se prevarenim, osakaćenim, ljudima čija je porodična tajna surovo pokradena i prosuta po bezličnim stranama dokazive stvarnosti. To mi nikada ne bi oprostili. A ja sam zbog njihovih priča i krenuo na ovaj put. Ma koji povod da je bio, bilo je krajnje vreme da pođem, jer mi je život postao odvratan udoban i predvidiv.

Koliko je čovek nepouzdana životinja, spreman da, sa sramnom lakoćom, sklizne u udobnost! Da mi je neko pre petnaestak godina rekao da ću ja da vozim auto i da ću čak u tome uživati, što upravo činim, rekao bih mu da je lud i da uopšte ne zna s kime razgovara. A gle sad. Sedim i to baš u mercedesu koji je iznutra sav presvučen skupom crnom kožom. Čak sam tragao i pronašao prvorazrednu firmu koja mi sada, tačno po meri, izrađuje kožne rukavice za vožnju od najlepše kože, a uvek insistiram da to bude jedan fini preliv svetlog okera.

Kada mi je otac davno, još u onim dalekim studentskim danima, predložio da mi uplati kurs za vožnju, odbio sam

sa, za njega, skoro uvredljivom indignacijom. „Ljudi od duha ne voze auto“, rekao sam pun sebe, na očevo zaprepašćenje. „A šta sam ja“, pitao je u šoku. „Ja sam za tebe čovek bez duha?!“ Već uzdrnavši njegov autoritet, pokušao sam da odgovorim što je moguće mirnije. Rekao sam: „To ti tamo sa sobom vidi.“ Trebalo mu je dugo da dođe do daha i nekakvog odgovora. Da se spremaš, počeo je, polako izlazeći iz sebe od besa, da budeš nekakav umetnik, razbarušeni kompozitor, slikar, pesnik, neki prokleti boemski slobodnjak, pa da i razumem takav stav. Ti uvrnuti tipovi baš i nisu za kola. Ti studiraš ozbiljnu nauku, koja je daleko od tih vetropira i parazita. Došavši malo sebi, počeo je da razvezuje tovar po tovar reči o egzistenciji, odgovornosti, savremenom čoveku i ozbiljnosti. Govorio je čak i o nekakvom napretku, o porodičnim... Bio je to poslednji korak moga otuđenja od njega. Početak se dogodio mnogo ranije.

U svojoj blesavoj dečačkoj žudnji za posebnosti, okružen pukom malograđanštinom, mnoge, sasvim obične, skoro banalne gestove svojih roditelja, u sebi sam spremno dograđivao i podizao u svoj nenahranjivi svet potrebe za posebnim i jedinstvenim. Sam otac mi je pružao pregršt materijala za tu moju opsesiju. Po nečemu se tada stvarno izdvajao. Nije psovao, skoro svi drugi jesu. Ne pamti se da je ikada došao kući u piću, što je bila muška svakodnevnica kraja u kome sam živio. I ono na šta sam bio zaista ponosan, nije išao na fudbalske utakmice. O fudbalu se u našoj kući nikada nije govorilo. Niko od nas nije imao svoj omiljeni tim, a po svim drugim kućama, to je bila krunska zabava. Kada bi nedeljom očevi sa sinovima i komšijama polazili na utakmicu, mi smo već od jutarnjih sati pešačili u neku prirodu, ili detaljan obilazak muzeja. Valjda u to vreme još samo jedan blagorodni Jevrejin, lekar iz naše ulice, nije bio

navijač, uvek daleko od bilo koje mase i stadiona. Nije bio samo fudbal posredi. Za mene je otac na poseban, jedinstven način, nosio šešir, na poseban način koraćao, obraćao se ljudima na poseban, jedinstven, neuporediv način, na poseban način se brijao, kao da se čovek može brijati na neki poseban način, ali ja sam verovao da sve to niko ne radi kao moj otac.

Sedeli smo jednom u komšiluku, u velikom društvu, jer je nekome valjda bio značajan rođendan. Znao sam da mome posebnom, jedinstvenom ocu to ne prija i da je tu tek da ispuni dužnost. Mnogi su očevi već odavno poskidali i sakoe i košulje. Sedeli su u potkošuljama, preliveći znojem, pivom i vinom i bogoradili na sav život oko nas koji je do tog trenutka tekao. Otac je sedeo u svom besprekornom odelu, iz neke svoje daljine se smeškao, ne učestvujući u razgovoru. Počela je priča o velikoj i glasnoj svadbi koja se nedavno odigrala u ulici.

Usred te halabuke o nesebičnom trošku mladoženjinog oca i obilja na svadbi, čovek u čijoj smo kući sedeli je tada skoro riknuo, udarajući svoga sina po plećima. „Ama, ljudi“, povikao je, „spreman sam da napravim svadbu o kojoj bi se pričalo dok smo živi, ali gledajte ovoga moga konja! Vidi ga, viši je od mene, ljudeskara, zarađuje i više od mene, ali ženidbu i ne pominje!“

Pogledao sam s ponosom moga oca, siguran da on tako delikatan porodični razgovor nikada ne bi zapodenuo među tolikim ljudima, naročito ne na takav način, glasno i zapenušeno, između dva halapljiva gutljaja piva, ma koliko da su svi bili bliske komšije i da se skoro sve o svima znalo.

Sin kome se domaćin obraćao bio je, bar naizgled, sušta suprotnost svome ocu. Imao je manire i ponašanje čoveka koji kao da nikada nije prošao našom ulicom, a kamoli

odrastao u njoj. Ni on nije sedeo u potkošulji. Bio je u izuzetno laganom letnjem odelu od lana, kakvo se u našem gradu još nije moglo nabaviti. Bio je spretan trgovac i zastupao je neke jake svetske firme. Ipak, iskusnijem pogledu ne bi mogla promaći ona kamena i čvornovata lobanja koja je kod njegovog oca bila sasvim vidljiva, najavljivala se, tek u obrisima i kod sina i nije bilo sumnje da će negde oko četrdesete da nadjača izgled koji je sin pokušavao da istrgne iz porodičnog nasleđa. Prava ljudska priroda i izgled kod muškarca sedne do kraja u celo biće negde oko četrdesete, skameni se i više je niko ne može pomeriti.

Čekajući šta će sin da mu odgovori, tu, pred svima, jer je očito čekao ovoliki skup da sve ono izgovori, napet poput čoveka koji iz neprozirne magle očekuje ili samrtnu neman ili brod spasa, nije posezao za maramicom već je puštao da mu znoj curi niz lice i sa brade kaplje na maljave grudi. Laganim pokretom, sin trgovac, predstavnik stranih firmi, izvadio je iz unutrašnjeg džepa tanku srebrnu doznu, otpio malo nečega, zatvorio doznu, vratio je u džep i tek onda udostojio oca pogledom. Odvajajući reč po reč, kao da su delići nekog plemenitog metala, odgovori, „upravo se spremam da ti ovih dana najavim takvu mogućnost“.

Ocu domaćinu oči samo što nisu ispale od uzbuđenja. Čekajući, valjda, godinama, da bude u ovoj situaciji, slavo-dobitno ustade. „Može, sine! Što se mene tiče, naše kuće, spremnosti i snage, evo, ženi se odmah! Ali...“, zastade i pogledom obiđe celi skup komšija i pridošlih prijatelja, pa nastavi propinjući se na prste, želeći, valjda, da u tom času bude za glavu viši od svih. „Da bi dobio moj blagoslov i sve ono što ćeš naslediti od mene ženidbom, moraš da ispuniš tri moja uslova: da je suprotnog pola, da je naše vere i da ne navija za Partizan!“

Kroz eksploziju pljeska i podvriskivanja, majka pogleda moga oca, a moj, na poseban način ozbiljan otac, pogleda mene i načini kratak, jedva primetan izraz lica, gest koji sam već bio naučio da čitam, a koji je značio „ovo nismo mi, ovo zaboravi“.

Koliko je moj otac hranio moju želju za posebnim i pokazivao koliko je on poseban otac, možda najbolje govori jedan uistinu davni događaj.

Fudbalska reprezentacija Jugoslavije izgleda da je u to vreme bila stvarno dobra i sećam se da su svi poludeli od ponosa kada smo pobedili Englesku. Primala se neverovatna nedelja u kojoj je Jugoslavija trebalo da igra neku izuzetno važnu utakmicu sa Turskom. U gradu je raslo usijanje. Najavljivani su dolasci grupa iz drugih gradova tako da ljudi iz moje ulice nisu imali skoro nikakve šanse da nabave karte za tako važan meč, koji je, ako se dobro sećam, značio „biti ili ne biti“. Uz uzbuđenje oko nedeljne utakmice, u našoj ulici se podizala neka čudna jeza, koja se već u subotu otvoreno pretvorila u škrgutanje zubima i neke meni jedva razumljive komentare. Mi smo zapravo bili jedini, ili skoro jedini u ulici koji smo imali radio. Na vrhu ulice, u jednoj vili, postojao je još jedan radio, ali na njega niko nikada i nije računao. Ljudi u ulici su znali da mi ne marimo za prenos, da svake nedelje ujutro odlazimo na izlet. Znači, ludele su komšije od besa, jedini radio biće zaključan u praznoj kući i niko neće moći, uz pivo, done-sene stolice iz svih kuća, da sluša tako važan prenos i da navija.

Svanula je nedelja. Mi smo se lagano spremali za veliki izlet. Kada smo sneli svoje rančeve ispred kuće, ulica je bila prekrivena avetnom tišinom, kroz koju je sa zatvorenih prozora kapao strašni bes. Otac je na svoj poseban način

prekontrolisao naše rančeve i opremu. Već smo bili spremni da pođemo kada je otac dao znak rukom da sačekamo. Otišao je u kuću i posle izvesnog vremena izašao noseći naš radio. I radio i antenu stavio je na sto u našoj bašti, pogledao me na svoj poseban način i onda smo tihim, planinarskim korakom krenuli niz ulicu.

Ali, sav poseban odnos između mene i oca, sva moja građevina posebnosti, bili su kao pometeni u samo jednom poslepodnevu. Naravno, ljudi nikada ne najave da će te razočarati. U najavi je već sve učinjeno i posle najavljenog nema više one dramatičnosti razočaranja koje sam ja doživeo od svoga posebnog oca, onoga jedinstvenog koji nas nikada do tog poslepodneva nije razočarao.

Ručak je protekao u savršenom miru. Majčino lice je bilo spokojno. Ako bi se nešto trebalo, kao iznenađenje, dogoditi krajem dana, a to znači kada stigne otac, redovno bi joj krajevi usana izmicali u kratke trzaje. Bila je to domaća morzeova azbuka, koje ona, naravno, nije bila svesna, ali smo je mi ostali već dugo i pouzdano čitali. Ako bi se spremalo nešto mnogo ozbiljnije, onda su zvečale čaše. Oprane i osušene čaše majka bi slagala na veliki poslužavnik i nosila da ih složi u stakleni deo ormara. Bila je to svakodnevna rutina na koju niko nije obraćao pažnju. Ali, ako bi se spremalo nešto krupno, dobro ili loše, nešto što do tada znaju samo ona i otac, opet nesvesno, u svojoj napetosti, redala bi tako čaše na poslužavnik da su se, dok ih je nosila, dodirivale i tiho, stvarno jedva čujno, zvonile. E, kada su zvonile čaše, a to se dešavalo tek nekoliko puta godišnje, tada bismo se primirili, zatezali svoje lukove nestrpljenja, nastojeći da se, svako za sebe, sklonimo u što udaljeniji deo kuće.

Tog poslepodneva čaše nisu zvonile. Sedeo sam u svojoj sobi i čitao Šampolionove *Dnevnike*. Neuobičajeno za našu

kuću, sva vrata su počela da se otvaraju i zatvaraju veoma bučno. Glasni i užurbani koraci kroz sobe i u salonu, za poslovični mir našeg doma delovali su potpuno strano. Pomislio sam, ili radnici unose novi nameštaj, ili cela ulica gori. Kršeći svoj običaj, otac je otvorio vrata moje sobe bez kucanja. „Pusti načas knjigu“, rekao je. „Dođi napolje.“ Tako moj jedinstveni otac obično nije govorio, niti je to bilo dostojanstveno, posebno lice moga jedinstvenog oca kada bi se pojavljivao na vratima moje sobe. A onda me je pozvao rukom napolje, taman kao kad me drugari pozivaju da uskočimo u neku igru koja klizi po granici dozvoljenog.

Pošao sam za ocem a on je i dalje, ne okrećući se, mahao rukom, pozivajući me da mu se što pre pridružim. Izašli smo iz kuće. Pred baštenskom kapijom već su stajali svi moji, sve komšije iz naše kuće i nekoliko ljudi iz ulice i, naravno, neizbežni, širom otvoreni prozori niz ulicu sa načičkanim glavama.

Zaustavio sam se na kapiji, jer sam shvatio da sam izgubio onoga čoveka koji me je kroz kuću pozivao rukom da ga pratim. Mog jedinstvenog oca nije bilo tu. Skoro da sam se okrenuo da se vratim u kuću i da ga tamo potražim, zaostalog među starim nameštajem, voljenim kolonadama knjiga, povučenog u mir svoje posebne fotelje. Od svega, jedva da sam među okupljenim ljudima i mojom porodicom prepoznao nekoga ko bi, tek izdaleka, mogao da ima lice moga oca. Nažalost, u zahuktaloj, polovnoj mašineriji, skrpljenoj od mnogih rashodovanih fabrika i korporacija iz sveta, sastavljenoj u lokalni stroj poslepodnevne gradske ulice, jedan od povećih šrafova, deo neke obične poluge mašine svakodnevice, na svojoj okrnjenoj glavi, imao je lik nekoga ko je do tog poslepodneva imao lik moga oca. Od izuzetnog i posebnog, više nije bilo ni traga.

Preda mnom je stajao nešto vidljiviji šraf ulične mašinerije, ona poluga nekog mamutskog automatskog menjača, sa licem koje je podsećalo na lice moga oca čiji su poseban, izuzetan duh i priroda, bar za mene, ostali skamenjeni, tamo, u smirujućim senkama našeg doma. Ta poluga neke bezimene radilice prizemnog sveta pokušavala je da mi nešto pokaže i otkrije razlog uzbuđenja i njega i okupljenih, uzbuđenja koje do mene nije dopiralo. Iz bezličnosti poluga te mašine izdvajala se visoko podignuta očeva ruka, koja je zveckala svežnjem ključeva, pokušavajući da me time dozove. Pred kapijom, kao razlog sveg tog okupljanja, njegovog nestrpljivog poziva i požurivanja da ga pratim iz kuće, stajao je jedan od onih luksuznijih fordova koji su se, tek odnedavno, mogli kod nas kupiti.

Dok je otac, bez ijednog gesta posebnosti otvarao vrata tek kupljenog auta, ja sam, još uvek ukopan u prag naše kapije, trpeo kratke i bolne udarce stida, svestan da sam, u zanosu odrastanja, propustio da uočim, da registrujem urezivanje navoja niz biće moga oca, koje ga je, iz dana u dan, iz nareza u narez, pretvaralo u jedan od milionskih šrafova svakodnevice, gde je sve veća količina pristiglog novca bila precizni merač dubine i širine navoja sve besmislenije poluge opšte mašinerije.

Otac-poluga, na kome su se sada jasno uočavali precizni, nepopravljivi narezi opšteg šrafa, ulazeću u svoj tek kupljeni auto i dalje me je dozivao sa nesmanjenom energijom, dok sam ja, do bola zakočen, posmatrao ozarena lica članova moje porodice. Jer, iz prizora novog forda i okupljenih ljudi, do mene su dopirala samo ozarena, blistava lica članova moje porodice.

Iz izokrenutog stomaka dopiralo je pitanje, kako je moguće da je to ozarenje lica bilo isto ono ozarenje koje

bismo nosili i razmenjivali ustreptalim pogledima, vraćajući se, nemi, sa koncerta, hodajući tako da nam se koraci ne čuju, da se profani korak i udarci đonova, potpetica i štikli o asfalt ne bi umešali u prelive tek odsviranih etida i polifoniju starih majstora, koje su još lebdele po prostorima zanesenih glava.

Uz osećanje potpune izopštenosti, gledao sam ozarena lica članova moje porodice, skoro istu onu zanosnu ozarenost koju smo, kao poseban dar osećali jednog planinskog jutra dok smo, pritajeni i prelive ni nežnom sumaglicom, posmatrali okupljanje kraljevski ponosnih jelena na proplanku, za čije postojanje je znao samo moj tada tako poseban i jedinstveni otac.

Umesto da uđem u tek kupljeni auto, očito dugo planiran i sanjan očevo naum, i sednem na ponuđeno prednje sedište pored oca, skoro nesvesno, izvadio sam maramicu i počeo da brišem ruke koje kao da su bile ulepljene smrdljivim mašinskim uljem pomešanim sa onom hemikalijom koju puštaju preko stegnutog metala u koji se urezuju navoji šrafova, koje tanje na predviđenu meru i seku da bi se sa predvidivom lakoćom mogli ugraditi u smrdljivi pogon opšte mašine predvidivog življenja.

Na sva dozivanja iz novog auta, brišući do bola energično ruke, rekao sam: „Samo vi idite. Sačekaću.“ Još su stajali u čudu što ne ulazim, dok sam se, postidjen, vraćao u kuću.

I to je bio kraj. Blistava vrata i zidove porodičnog zamka posebnosti preneo sam u skroviti deo svoje sobe, puštajući, uz stalno prisutnu teskobu i bol, da se zidovi gule, da se ukrasi oko vitkih vitraža krune i mrve, da plesan slobodno šeta jedinstvenim dvoranama, da kupole nad kulama porodičnih tajni posebnosti zjape izjedene neljudskom prazninom, sve dok cela građevina nije usahnula toliko da je

mogla da se smesti u kutiju od cipela, ne mogavši ni iz daleka da je svu ispuni.

Prelazim stoti kilometar. Vreme je da se stane i na miru popije kafa. Kako birati kafanu pored puta? Drumska mehana. Karavan saraj. Na tim mestima su svi na neobičan način jednaki, svi izmaknuti iz svojih tragova, vlasništva, svakodnevice, poznatih, uigranih znakova i simbola. Dobro, stajemo pred prvu kafanu na koju naiđemo. To je izbor, sve drugo je kalkulisanje, nečija preporuka, glupost, sećanje na neko prethodno putovanje i zaustavljanje, još veća glupost i rizik. Nisam siguran ni gde idem a sada treba da biram gde da se zaustavim. Ako je sve isplanirano, onda sedi u kući jer dok se planiralo već se i dogodilo, onda ne vredi ni polaziti.